

RÉGÉSZETI DOLGOZATOK

AZ EÖTVÖS LÓRÁND TUDOMÁNYEGYETEM
RÉGÉSZETI INTÉZETÉBŐL

8

DISSERTATIONES ARCHAEOLOGICÆ

EX INSTITUTO ARCHAEOLOGICO
UNIVERSITATIS DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATÆ

BUDAPEST, 1966

Kiadja:

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Régészeti Tanszéke

Szerkesztőbizottság:

BANNER JÁNOS
LÁSZLÓ GYULA
OROSZLÁN ZOLTÁN

Technikai szerkesztő:

KANOSZSAY MARGIT

Felelős kiadó:

Banner János

Készült a Múzeumok Rotaüzemében
11 iv terjedelemben, 350 példányban.
Szám: KK-193/1966.

SEBESTYÉN KÁROLY EMLÉKKIÁLLÍTÁS A NÉPRAJZI MUZEUMBAN

Tíz évvel ezelőtt (1956. december 22-én), 80 éves korában halt meg Sebestyén Károly, nyugdíjazásáig a szegedi muzeumhoz szolgálattételre beosztott tanár, a Somogyi Könyvtár és Városi muzeum 1934-1936 közt megbízott igazgatója, a Műemlékek Országos Bizottságának levelező tagja, a szegedi egyetem c. ny. rk. tanára.

Szerteágazó tudományos munkásságát elismerő szavakkal méltatta a Móra Ferenc Muzeum (MFMÉ/1957/ 251-256), ahol közel három évtizedig dolgozott, a Magyar Néprajzi Társaság és Muzeum (Ethn. 69/1957/ 170-172), amely utóbbinak nyugdíjas korában, haláláig, megbecsült munkatársa volt, a magyar régészet hivatalos folyóirata (Arch. Ért. 84/1957/ 221-222), amely a szegedi muzeumban folytatott régészeti kutatását érdeme szerint megbecsülte.

Sebestyén Károlyban szerencsésen ötvöződött a művészettörténész, a helytörténész, a művelődéstörténész, a régész- és az etnográfus.

Az utóbbit emelte ki - de más irányu munkásságára is tekintettel volt - az emlékkiállítás, amelyet e sorok írója adott át, az itt következő rövid emlékezés-sel, a Néprajzi Muzeum előcsarnokában 1966. október 4-én, a szép számban megjelent tisztelőknek és érdeklődőknek:

"Annak a munkaközösségnek életben lévő utolsó tagjaként állok itt, amelyik a szegedi muzeumban 1920-tól 1936-ig együtt dolgozott Móra Ferenc, majd Sebestyén Károly vezetésével. Ha lehet régen meghalt emberek nevében beszélni, ennek a munkaközösségnek nevében köszönöm meg a Néprajzi Muzeum dolgozóinak, hogy nem felejtették el azt az embert, aki pár száz külföldi muzeumot tanulmányozva, három magyar muzeumot szolgálva, - Temesvár és Szeged után - utolsó éveiben e falak közt dolgozott és hajlott korában is hasznos szolgálatokat tett a magyar néprajz és a magyar muzeumok ügyének. De köszönöm azt is, hogy erősen előrehaladott - vagy éppen már visszafelé menő - koromban rajtam keresztül szólaltatja meg az egyre job-

ban halkuló szavu kortársat, aki a magyar muzeumok nem éppen legvirágzóbb, legjobban támogatott idejében, másfél évtizedig részese volt a munkának, egyben szemtanuja Sebestyén Károly lankadatlan szorgalommal végzett, mindig tökéletesebbet, újabbat akaró, sokirányu tudományos és muzeumi tevékenységének.

Sebestyén Károly munkásságának csak az eredményeit mutathatja be ez a kiállítás, amely pár héten belül ugyanarra a sorsra jut, mint a vele együtt rendezett, szinte nyom nélkül eltűnt szegedi kiállítások hosszú sorozata. Csak keveset mondhat az utról, amelyet meg kellett tennie ahhoz, hogy ezekkel az eredményekkel beírja nevét a magyar néprajzi, régészeti, művelődéstörténeti, művészettörténeti és építészettörténeti, helytörténeti kutatás történetébe. De hogy beírta azt éppen a halála után 10 esztendővel rendezett kiállítás bizonyítja a legjobban nálunk, ahol sokkal kevesebb idő is elég arra, hogy a velünk egy hajóban evezők emlékét is elfelejtsük, hogy - ha jóhiszeműen is - nevük említése nélkül használjuk fel kutatásaik eredményét.

Mint a kiállítás bizonyítja, Sebestyén Károly emléke él, munkásságának időt álló eredményei ma is hatnak, és ha az első tiz esztendő ezt a megállapítást engedi meg, bizonyára élni és hatni fognak hosszú évtizedekig, mint ahogy hathattak akkor, amikor rendkívüli tanárként a szegedi egyetemen és a muzeumban tanítva, vezette a fiatalokat a magajárta uton.

Ezt az utat szemléltetik azok a szekrények, amelyekben hozzáértő kezek néprajzi munkáit általában jellemző módszerét mutatják be.

Ehhez nekem most nincs több hozzátenni valóm, mint amit halála után írtam.

"Érthetetlennek tűnik, hogy a századforduló utáni években már néprajzzal is foglalkozó Sebestyén Károly, a kiaknázatlan Szeged-alsó városban, Tápén és a szegedi tanyavilágban csak ritkán talált egy-egy feldolgozandó tárgykört. Szülővárosa és környéke tarkább néprajza és őshazája a Székelyföld rejtélyesebb problémái mindvégig foglalkoztatták. Hogy ezen a téren is inkább a népművészet vagy éppen az építkezés érdekelte, kitűnik azokból a közleményekből, amelyek vagy a

terület vagy éppen a muzeum anyagával kötötték le figyelmét. Kiadatlanul maradt nagy tanulmányai a parasztházról és paraszt butorokról éppen úgy mint alapos kisebb közleményei ma is forrás értékűek. A szekrények hiven tükrözik nehézségektől, csalódásoktól valóban nem mentes, de mégis gazdag életét. Schulek tervező irodája és a milleniumi kiállítási falu szétágazó munkásságának szabták meg irányát.

Az etnografus emlékére rendezett kiállítás nem feledkezik meg másirányú munkájáról sem. Nem is feledkezhetik, hiszen a néprajz és régészet szorosán összefonódik azokban a tanulmányokban, amelyek Móra Ferenc gazdag népvándorlás- és honfoglaláskori sirmellékletei közt vonták magukra Sebestyén Károly figyelmét. A magyar régészeti irodalomban, a külföldi irodalomtól függetlenül, néprajzi párhuzamok alapján, ő oldotta meg elsőként a nyíl, az íj és a tegez kérdését az addig "ismeretlen rendeltetésű" csonttárgyak magyarázatát, tudtommal máig is ellentmondás nélküli módon. Nagy jelentőségűek voltak ezek az eredmények, de igazán nagyot középkori kutatásaival alkotott, annak ellenére, hogy itt ütközött a legnagyobb ellenállásba.

Ma is előttem van az elszomorító pusztítás. Fénykép is megőrökíti azt a vandál munkát, amelyet a Szt. Demeter templomból kihámozott torony harmadik emeletének lebontásával végeztek, hogy nehéz harcok után kiadott felsőbb rendeletre újra felépítsék. A helyreállított torony is Sebestyén Károly emlékezetét örökíti meg.

Legyen szabad a régi munkaközösség vezetőjének, Móra Ferencnek szavait idéznem:

"Nagy érdeme Sebestyén Károlynak, hogy ennek az ősi templomnak a maradvékát, a "Csonka-tornyot" megmentette. De attól félek, ezt az érdemét itt helyben csak akkor méltányolják, amikor nemcsak a muzeumi szolgálatot tesszük le, hanem az élet hivatalát is... Egyelőre sokkal több az ellensége szegény kis toronynak, mint a barátja, nem tudni miért. Azért-e, mert ez a régi torony... abszolút művészet? Nem hinném. Inkább azt gondolom, azért van utban, mert az Alföldön minden elpusztult, ami régi volt s így a ma élő kulturáltabb nemzeteknek se kínálkozott mód rá, hogy a szeme meglássa és a szive megérezze a régiben a szépet."

"Sebestyén Károly... nélkül szétveri a csákány már előkerülése előtt az első szegedi keresztény templom maradványát, amelynek harangja már a tatárjárás-kor jajveszékelt az Uristenhez. Az egyetlen ember volt Szegeden, aki fel tudta ismerni a műemlék jelentőségét, aminek nincs párja, már ami a korát illeti se Budapesten, se a Duna-Tisza közén."

Ha eredményekben gazdag életében egyebet nem irt volna, mint a torony megmentése után végzett ásatásainak közzétételét, az öt templom alaprajzának pontos leírását, már ezzel is többet tett volna az Alföld műemlékeinek megismertetése terén, mint előtte és utána bárki; pedig ennél sokkal többet tett akkor, amikor utolsó Szegeden irt munkáját a város középkori templomainak szentelte.

Mi figyelemmel kísértük a kemény harcot. Segítettük a harcban és közösen végzett muzeumi munkánkban egyaránt. És most tiz évvel halála után, az emlékére rendezett kiállítás bevezetőjeként nyugodt lélekkel mondhatjuk, amit végzett körültekintő, eredményes, becsületes, követendő példaként szolgáló munka volt."

Banner János